

- Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (eds). 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
- Tjernberg M., Johnsson K., Nilsson S.G. 1993. Density variation and breeding success of the Black Woodpecker in relation to forest fragmentation. *Ornis Fenn.* 70: 155–162.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.
- Tumiel T., Białomyzy P., Grygoruk G., Korniluk M., Świętochowski P., Wereszczuk M., Skierczyński M. 2013. Cenne i nieliczne ptaki lęgowe na Obszarze Specjalnej Ochrony Puszcza Knyszyńska. *Ornis Pol.* 54: 170–186.
- QGIS Development Team 2010. QGIS Geographic Information System. Open Source Geospatial Foundation Project.
- QGIS Development Team 2018. QGIS Geographic Information System. Open Source Geospatial Foundation Project.
- Wilk T. 2016. Kryteria lęgowości ptaków – materiały pomocnicze. Wersja 3 – 16.02.2016. OTOP, Marki.
- Wilniewczyc P. 2005. Dzięcioł czarny – *Dryocopus martius* (L., 1758). W: Chmielewski S., Fijewski Z., Nawrocki P., Polak M., Sulek J., Tabor J., Wilniewczyc J. (eds). Ptaki Krainy Gór Świętokrzyskich. Monografia faunistyczna, ss. 276–277. Bogucki Wyd. Nauk., Kielce–Poznań.
- Winkler H., Christie D., Nurney D. 1995. Woodpeckers: a guide to the woodpeckers, piculets and wrynecks of the World. Pica Press, Robertsbridge.
- Wójciak J., Biaduń W., Buczek T., Piotrowska M. (eds). 2005. Atlas ptaków lęgowych Lubelszczyzny. Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, Lublin.
- Zawadzka D., Zawadzki J. 2006. Ptaki jako gatunki wskaźnikowe różnorodności biologicznej i stopnia naturalności lasów. *Studia i Materiały CEPL* 14: 249–262.
- www.googlemaps.pl, dn. 07.11.2019 r.
- www.sobibor.lublin.lasy.gov.pl, dn. 07.11.2019 r.

Oliwia Karpńska

Instytut Nauk Biologicznych, Katedra Zoologii
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach,
Bolesława Prusa 12, 08-110 Siedlce
oliwia.lidia.karpinska@gmail.com

Bartłomiej Woźniak

Instytut Nauk Leśnych, Samodzielny Zakład Zoologii Leśnej i Łowiectwa SGGW
Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
bartlomiej_wozniak@sggw.pl

Mateusz Grzębkowski

Sekcja Ornitologiczna Koła Naukowego Leśników, SGGW
Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa
mateusz.grzebkowski@gmail.com

Pierwsze i drugie stwierdzenie zaganiacza bladego *Iduna pallida* w Polsce

Pierwszej obserwacji zaganiacza bladego *Iduna pallida* dokonano (P. Szymański) dnia 7.06.2018 roku w Kuźnicy (pow. pucki, woj. pomorskie). Śpiewającego samca usлыszano około godziny 8:30, gdy żerował w zaroślach wierzbowych *Salix* sp. rosnących na wydmie. Podczas trwającej ok. 1,5 godziny obserwacji ptak przebywał w gęstej roślinności.

W tym czasie wykonano kilka zdjęć z widocznymi cechami diagnostycznymi gatunku oraz zgromadzono bogatą dokumentację wokalizacji za pomocą rejestratora cyfrowego (www.xeno-canto.org/419065). Oznaczenia gatunku dokonano na podstawie charakterystyki piosenek. Po około godzinie od wykrycia zdecydowano się odtworzyć nagranie śpiewu innego osobnika zaganiacza bladego. W reakcji na odtworzony śpiew obserwowany samiec przestał śpiewać i natychmiast przemieścił się na niewielką odległość od głośnika próbując zlokalizować źródło dźwięku. Do wieczora ptak przebywał w gęstym krzewie rokitnika *Hippophae* sp. w pobliżu wyjścia na plażę nr 35 (N 54°73'03"99, E 18°59'58"06), gdzie był obserwowany przez kilka osób. W godzinach popołudniowych i wieczornych zaganiacz wykazywał obniżoną aktywność głosową, choć pojedynczą piosenkę słyszano jeszcze około 20:30. Następnego dnia nie został już odnaleziony. Na podstawie dokumentacji zdjęciowej oraz zgromadzonego materiału dźwiękowego obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej jako pierwsze stwierdzenie zaganiacza bladego w Polsce.

Mimo że przez większość czasu obserwator przebywał w odległości zaledwie kilku metrów od śpiewającego ptaka to jedynie kilkakrotnie udało się dostrzec jego sylwetkę. Gęsta roślinność uniemożliwiła także zaobserwowanie czy ptak w charakterystyczny sposób kiwa ogonem. Ze względu na warunki obserwacji, opis cech wyglądu został sporządzony na podstawie kilku fotografii wykonanych w momencie, gdy obserwowany zaganiacz bladey na kilka sekund pojawił się w szczytowej części krzewu wierzby (fot. 1). Wielkością, ogólną sylwetką, a także wydłużonym kształtem głowy z płaskim czołem i długim dziobem ptak najbardziej przypominał trzcinniczka *Acrocephalus scirpaceus*. Nasada ostro zakończonego dzioba była dość szeroka, choć po bokach nie tak wypukła jak u zaganiacza płowego *Iduna opaca*. Żuchwa była jasna, a górna część dzioba ciemna. Jasna brew była wyraźniej widoczna przed okiem, a ciemny kantarek był jedynie lekko zaznaczony. Brązowy wierzch ciała miał zauważalnie mniej ciepły odcień niż u trzcinniczka

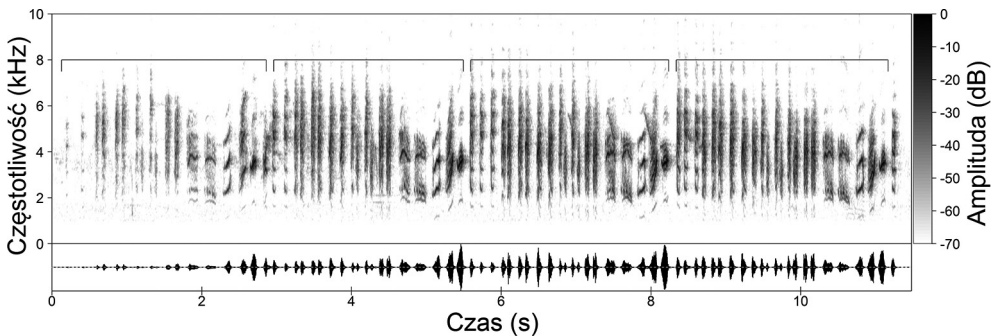
Fot. 1. Zaganiacz bladey *Iduna pallida*, Kuźnica, 7.06.2018 (fot. P. Szymański) – *Eastern Olivaceous Warbler*, Kuźnica, 7 June 2018

i dość słabo kontrastował z beżowymi bokami ciała. Projektcja lotek 1. rzędu była nieco większa niż u zaroślówki *Acrocephalus dumetorum*. Na skrzydle widoczne było delikatne rozjaśnienie będące efektem jasno obrzeżonych lotek 2. i 3. rzędu. Dodatkowo, widoczne były jasne końcówki lotek 2-rzędowych. Nogi były szarawe z lekkim odcieniem różu, a ogon zakończony prosto (Demongin 2016, Shirihai & Svensson 2018, van Duivendijk 2011).

Śpiew obserwowanego zaganiacza bladego, zarówno pod względem tempa jak i ogólnego brzmienia, najbardziej przypominał wokalizację trzcinniczka. W stosunkowo monotonnym trajektorie z lekko wznoszącą się i opadającą tonacją słyszalne były jednak wyraźnie skrzypiące i zgrzytliwe elementy charakterystyczne dla śpiewu zaganiacza (Svensson et al. 1999). Zdecydowana większość trwających 3,5–4,0 sekundy piosenek złożona była z pojedynczej sekwencji różnego typu sylab. Mniejszość stanowiły dłuższe (ok. 12 sek) wokalizacje, w których ptak kilkakrotnie powtarzał poszczególne sekwencje (rys. 1) kończąc piosenkę kilkoma charakterystycznymi, „krzykliwymi” sylabami.

Drugiej obserwacji zaganiacza bladego dokonano (A. Janczyszyn) w dniu 1.10.2018 roku w Krynicy Morskiej (pow. nowodworski, woj. pomorskie). Stwierdzenie miało miejsce w zakrzewieniach u podstawy wału przeciwpowodziowego nad Zalewem Wiślanym, w okolicy portu rybackiego (54°22'32"N, 19°26'16"E). Na zewnętrznych gałęziach gęstego zgrupowania ałyczy *Prunus cerasifera* stwierdzono szarawego ptaka wróblowego żerującego na owadach. Obserwację trwającą ok. 8 minut prowadzono z odległości ok. 15 metrów. W tym czasie ptak nie wykazując żadnych oznak niepokoju żerował łapiąc owady; większość czasu przebywał na zewnętrznych gałęziach pozwalając na wykonanie ponad stu zdjęć dokumentacyjnych ukazujących wszystkie cechy diagnostyczne (fot. 2). Pod koniec obserwacji ptak na chwilę przeleciał na wygnieciony fragment pobliskiego trzcinowiska, gdzie przebywając tuż przy powierzchni ziemi kilkakrotnie odezwał się głosem kontaktowym, suchym krótkim „czek, czek, czek”, przypominającym nieco kapturkę *Sylvia atricapilla*. Po chwili powrócił w korony ałyczy a następnie przepłoszony przez śpiewaka *Turdus philomelos* zniknął w głębi zarośli. Po kilku minutach odtworzono nagranie śpiewu zaganiacza bladego, jednak ptak więcej już się nie pojawił. Bezpośrednio po obserwacji zdjęcia przesłano do Andrzeja Kośmickiego i Zbigniewa Kajzera w celu potwierdzenia

Rys. 1. Wokalizacja stwierdzonego zaganiacza bladego *Iduna pallida*, Kuźnica, 7.–06.2018 (fono P. Szymański). Spektrogram przedstawia na osi czasu (s) i w domenie częstotliwości (kHz) przykładową piosenkę składającą się z 4 powtórzeń sekwencji sylab. Panel po prawej stronie spektrogramu pokazuje względną skalę natężenia sygnału w decybelach, a oscylogram poniżej obwiednię amplitudy

Fig. 1. Vocalisation of the recorded Eastern Olivaceous Warbler, Kuźnica, 7 June 2018 (phono P. Szymański). (X axis – time (s), Y axis – frequency (kHz)). The spectrogram shows a song consisting of 4 repeated syllable sequences. The panel on the right shows the relative scale of the signal intensity in decibels, and oscillogram (below) refers to the signal amplitude spectrum envelope

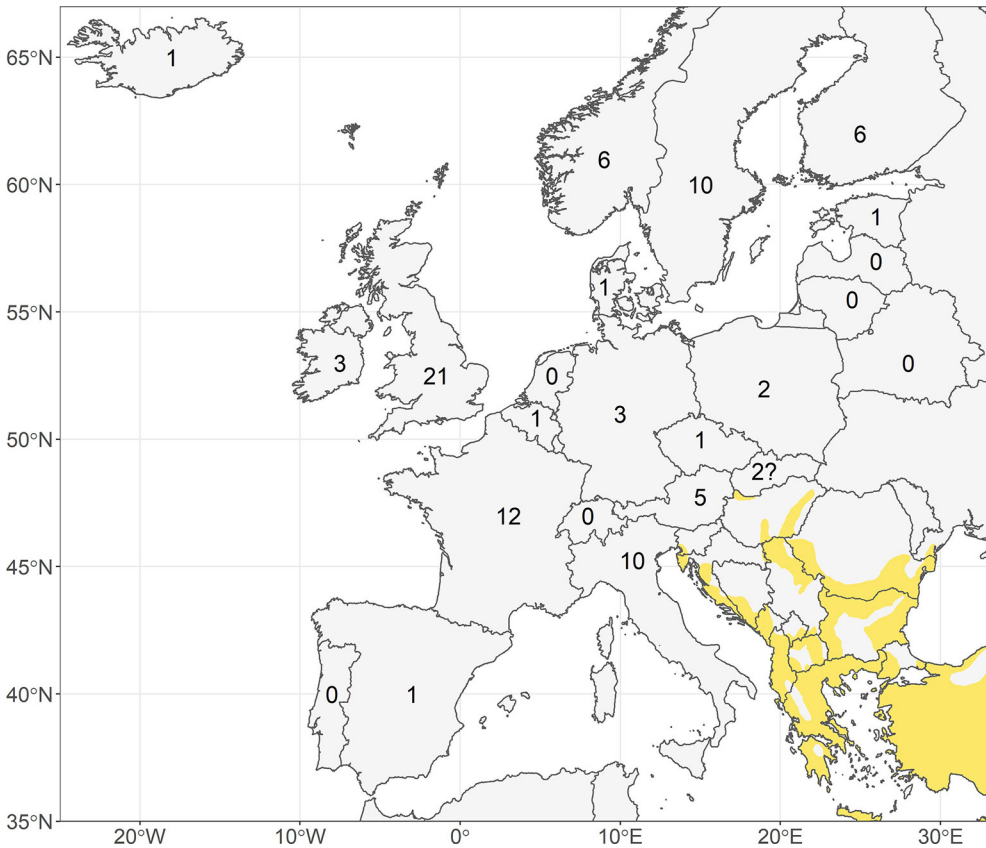
oznaczenia gatunku. Ptak wielkością i sylwetką przypominał trzcinniczka, jednak zdecydowanie różnił się od niego ubarwieniem. Dziób charakteryzował się wyraźną szeroką nasadą, ciemnym grzbietem oraz blado pomarańczową żuchwą. Jasna brew sięgała lekko nad oko, otoczone wyraźną białawą obrączką oczną. Kantarek był delikatnie ciemniejszy od brwi. Mimo dużego podobieństwa do trzcinniczka, wyraźną różnicę stanowiło szaro-beżowe upierzenie wierzchu ciała, z delikatnym szarawym rozjaśnieniem na karku. Upierzenie kupra było w takim samym kolorze jak plecy i głowa, bez rdzawego odcienia. Ogon był równo ścięty, szarawy, z lekko rozjaśnionymi, brudno-białymi zewnętrznymi chorągiewkami skrajnych lotek. Spód ciała był jasny, białawy z lekkim beżowym nalotem na piersi i bokach ciała oraz z białawym gardłem i pokrywami podogonowymi. Nogi charakteryzowały się jednolicie szarym ubarwieniem. Projektcja lotek była umiarkowana i wynosiła około połowy długości lotek trzeciorzędowych. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej, która to dodatkowo oznaczyła ptaka jako osobnika młodocianego. Było to drugie stwierdzenie zaganiacza bladego w Polsce.

Zaganiacze blade i płowy *Iduna opaca* do niedawna uznawane były za jeden gatunek. Różnice morfologiczne, genetyczne i behawioralne pomiędzy tymi taksonami stały się jednak podstawą do awansowania ich do rangi gatunkowej (Helbig & Seibold 1999, Svensson 2001). Zaganiacz płowy posiada stosunkowo niewielki zasięg występowania, zasiedlając głównie południową część Półwyspu Iberyjskiego i północno-zachodnią Afrykę i nie wykazuje zróżnicowania geograficznego (Svensson & Christie 2019). W przeciwieństwie do niego, zaganiacz bladej charakteryzuje się dość rozległym arealem lęgowym obejmującym południową część Zachodniej Palearktyki, Afrykę Północną oraz część Afryki Subsaharyjskiej (Ottoosson et al. 2005, Svensson 2019). W efekcie stosunkowo dużego zróżnicowania geograficznego jest określany mianem gatunku politypowego, w obrębie

Fot. 2. Zaganiacz bladej *Iduna pallida*, Krynica Morska, 1.10.2018 (fot. A. Janczyszyn) – *Eastern Olivaceous Warbler*, Krynica Morska, 1 October 2018

którego wyróżnia się obecnie aż 5 podgatunków (Svensson 2019). Najbliżej Polski gniazduje *I. p. elaeica*, którego liczebność na Węgrzech, według bardzo ogólnych szacunków, ocenia się na 200–500 par (www.termesztvedelem.hu). Zasadnicza część areálu lęgowego tego podgatunku obejmuje jednak obszary południowo-wschodniej Europy (od Chorwacji i Słowenii, przez Grecję i Bułgarię, po wschodnią Rumunię oraz południową Ukrainę), Turcji, Cypru, zachodniej i północnej Syrii, północnego Izraela oraz zachodniej Jordanii, Kaukazu oraz wschodniej części Półwyspu Arabskiego. Na wschodzie jego lęgowiska rozciągają się od części Iranu i Iraku, przez Uzbekistan i południowy Turkmenistan, aż po południowy Kazachstan. Zimowiska *I. p. elaeica* to strefa środkowego i wschodniego Sahelu. Drugi z podgatunków, *I. p. reiseri*, zajmuje pustynne siedliska w południowo-wschodniej części Maroka (Salewski et al. 2009), Algierii, a przypuszczalnie także Mauretanii, południowej Tunezji oraz Libii. Podgatunek nominatywny *I. p. pallida* gniazduje w zachodnim i północnym Egipcie, w niektórych oazach Pustynii Libijskiej, wzdłuż Nilu oraz w środkowym Sudanie. Lęgowiska *I. p. laeneni* obejmują z kolei środkową oraz południowo-wschodnią część Nigru, północną Nigerię i Kamerun, Czad oraz najprawdopodobniej zachodni Sudan. Areal lęgowy *I. p. alulensis* rozciąga się natomiast od rejonów

Rys. 2. Rozmieszczenie stwierdzeń zaganiacza bladego *Iduna pallida* w Europie do końca 2018 roku. Na mapie kolorem żółtym oznaczono areal lęgowy (wg Shirihai & Svensson 2018)

Fig. 2. Distribution of the Eastern Olivaceous Warbler records in Europe by 2018. Breeding range is showed with yellow area in the map (after Shirihai & Svensson 2018)

wybrzeża Morza Czerwonego w Egipcie po północną Somalię, obejmując najprawdopodobniej Sudan, Erytreę, Dżibuti, Jemen oraz Arabię Saudyjską (Svensson 2019).

Poza krajami, w których gniazduje, zaganiacz błady notowany jest niemal w całej Europie (rys. 2). Do końca 2018 roku najczęściej, bo aż 21 razy, obserwowany był w Wielkiej Brytanii (Hudson & Rarities Committee 2016, www.tarsiger.com), a 3 razy w Irlandii (Milne & McAdams 2006). We Francji w analogicznym okresie został stwierdzony 12 razy (Reeber et al. 2016, www.tarsiger.com), w Austrii 5 razy (Albegger & Brader 2018), a w Niemczech 3 razy (Braunlich & Steiof 2001). W Szwecji obserwowany 10-krotnie (BirdLife Sverige 2018, www.tarsiger.com), a w Norwegii i Finlandii po 6 razy (Olsen 2017, Väisänen et al. 2016). Po jednym stwierdzeniu tego gatunku dokonano w Belgii (Adriaens et al. 2007, Vandegheuchte & de leden van het BAHC 2008), Danii (Amstrup et al. 2004), w Czechach (Vavřík et al. 2019), Estonii i na Islandii (www.tarsiger.com). Także z Hiszpanii znana jest tylko jedna obserwacja zaganiacza bladego, gdzie na Wyspach Kanaryjskich w 2014 roku stwierdzono najprawdopodobniej osobnika z podgatunku *reiseri* (Gil-Velasco et al. 2017). We Włoszech do roku 2014 obserwowany 10 razy (Janni & Fracasso 2015), przy czym ok. 20 dodatkowych obserwacji dotyczyło osobników nieoznaczonych do gatunku (*I. pallida* lub *I. opaca*). Na Słowacji w 2018 roku miały miejsce dwa spotkania tego gatunku i najprawdopodobniej obecnie rozpatrywane są one przez tamtejszą Komisję Rzadkości (www.sk.wikipedia.org/wiki/Sedmohlások_bledý).

Summary: The first and the second record of the Eastern Olivaceous Warbler *Iduna pallida* in Poland. On 7 June 2018 a singing male of the Eastern Olivaceous Warbler was recorded near Kuźnica in the Hel Peninsula, and another individual on 1 October 2018 at Krynica Morska in the Vistula Spit, both in N Poland. Detailed descriptions of the birds are given, and the occurrence of the species in Europe is summarized. These observations constituted the first and the second record of the species for Poland, accepted by the Polish Avifaunistic Commission.

Literatura

- Adriaens P., Vandegheuchte M., de leden van het BAHC. 2007. Zeldzame vogels in België in 2005. Drieëndertigste rapport van het Belgisch Avifaunisch Homologatiecomité. *Natuur.oriolus* 73(2): 52–61.
- Albegger E., Brader M. 2018. Nachweise seltener und bemerkenswerter Vogelarten in Österreich 2015–2017: 10. Bericht der Avifaunistischen Kommission von BirdLife Österreich. *Egretta* 56: 76–108.
- Amstrup O., Frich A.S., Pedersen K. & Thorup K. 2004. Sjældne fugle i Danmark og Grønland 2003. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 98: 174–188.
- BirdLife Sverige 2018: Sverige Ornitologiska Förening – BirdLife Sverige. Raritetskommittén (Rk). Raritetskatalogen: <http://birdlife.se/rk/raritetskatalogen>
- Braunlich A., Steiof K. 2001. Neuer Nachweis eines Blassspotters *Hippolais [pallida] eleica* in Deutschland. *Limicola* 15: 147–155.
- Demongin L. 2016. Identification guide to birds in the hand. Beauregard-Vendon.
- Gil-Velasco M., Rouco M., Ferrer J., García-Tarrasón M., García-Vargas F. J., Gutiérrez A., Hevia R., López F., López-Velasco D., Ollé À., Rodríguez G., Sagardía J., Salazar J.A. 2017. Observaciones de aves raras en España, 2014. *Ardeola* 64: 161–236.
- Helbig A.J., Seibold I. 1999. Molecular Phylogeny of Palearctic–African *Acrocephalus* and *Hippolais* Warblers (Aves: Sylviidae). *Mol. Phylogen. Evol.* 11: 246–260.
- Hudson N. & Rarities Committee. 2016. Report on rare birds in Great Britain in 2015. *Brit. Birds* 109: 566–631.

- Janni O., Fracasso G. 2015. Commissione Ornitologica Italiana (COI) – Report 26. Avocetta 39: 37–57.
- Milne P, McAdams D.G. 2006. Irish Rare Bird Report 2006. Irish Rare Birds Committee.
- Olsen T.A. 2017. Sjeldne fugler i Norge i 2015. Rapport fra Norsk sjeldenhetskomite for fugl (NSKF). Fugleåret 4: 4–49.
- Ottonson U., Bensch S., Svensson L., Waldenström J. 2005. Differentiation and phylogeny of the olivaceous warbler *Hippolais pallida* species complex. J. Ornithol. 146: 127–136.
- Reeber S., Kayser Y. le CHN. 2016. Les oiseaux rares en France en 2015: 33e rapport du Comité d'Homologation National. Ornithos 23: 300–329.
- Salewski V., Stark H., Leisler B. 2009. Olivaceous Warblers in southeast Morocco. Brit. Birds 102: 116–121.
- Shirihai H., Svensson L. 2018. Handbook of Western Palearctic Birds, Passerines: Larks to Warblers. Vol. 1. Bloomsbury Publishing.
- Svensson L., Grant J., Mullarney K., Zetterstrom D., Christie D. 1999. The Most Complete Guide to the Birds of Britain and Europe. Harper Collins Publishers, London.
- Svensson, L. 2001. Identification of western and eastern olivaceous, booted and Sykes's warblers. Birding World 14: 192–219.
- Svensson L. 2019. Olivaceous Warbler (*Iduna pallida*). In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D.A., de Juana E. (eds). Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona.
- Svensson L., Christie D.A. 2019. Isabelline Warbler (*Iduna opaca*). In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D.A., de Juana E. (eds.). Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona.
- Väisänen R., Huhtinen H., Kuitunen K., Lampila P., Lehtikainen A., Lehtikainen P., Normaja J., Vellamala W. 2016. Rare birds in Finland in 2016. Linnut-vuosikirja 2016: 78–94.
- Vandegheuchte M., de leden van het BAHC. 2008. Zeldzame vogels in België in 2006: vierenderdigste rapport van het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité. Natuur.oriolus 74: 45–51.
- van Duivendijk N. 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
- Vavřík M., Šírek J., Šindel M., Mlíkovský J., Horáček J., Heyrovský D., Šimek J. 2019. Revize záznamů vzácných druhů ptáků v České republice. Sylvia 55: 2–74.

Paweł Szymański

Zakład Ekologii Behawioralnej, Instytut Biologii Środowiska UAM
 Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań
 paweelszymanski@gmail.com

Adam Janczyszyn

Aleksandry Gabrysiak 2/1, 80-175 Gdańsk
 a.janczyszyn@op.pl